

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

Національний університет «Запорізька політехніка»

(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра «Філософія»

(найменування кафедри, яка відповідає за дисципліну)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. ректора

С.Т. Яримбаш

2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 12 Філософія

(код і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 275 «Транспортні технології (за видами)»

спеціалізація 275.02 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)»

освітня програма «Організація перевезень і логістичне управління на залізничному транспорті»

спеціалізація 275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)»

освітня програма «Організація перевезень і логістичне управління на автомобільному транспорті»

інститут, факультет машинобудівний інститут, транспортний факультет

мова навчання українська

Робоча програма дисципліни «Філософія» для студентів спеціальності 275.02 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)», 275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)»
освітня програма (спеціалізація)
«Організація перевезень і логістичне управління на автомобільному транспорті»
«Організація перевезень і логістичне управління на залізничному транспорті»

«30» серпня 2021 року. – 15 с.

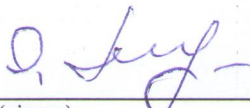
Розробник: Ємельяненко Євгенія Олегівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри «Філософія».

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Філософія»

Протокол від «30» серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри «Філософії»
(найменування кафедри)

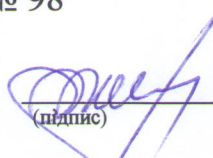
«30» серпня 2021 року

 (Бондаренко О.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією _____ транспортного факультету
(найменування факультету)

Протокол від «01» вересня 2021 року № 98

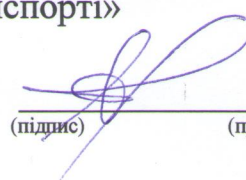
«01» вересня 2021 року Голова

 (Кузькін О.Ф.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Узгоджено групою забезпечення освітньої програми «Організація перевезень і логістичне управління на автомобільному транспорті»

«01» вересня 2021 року Керівник групи (Кузькін О.Ф.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Узгоджено групою забезпечення освітньої програми «Організація перевезень і логістичне управління на залізничному транспорті»

«01» вересня 2021 року Керівник групи (Турпак С.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: <u>27 Транспорт</u>	обов’язкова	
Модулів – 1	Спеціальність: <u>275 «Транспортні технології (за видами)»</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин - 90		2	2
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год.; самостійної роботи студента – 4 год.	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		15 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		15 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	84 год.
Вид контролю			
		залік	залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 1:2,
- для заочної форми навчання – 1:14.

1. Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є формування філософської культури мислення, засвоєння студентами базових теоретичних знань та практичних навичок застосування філософської методології при розв'язанні завдань суспільної й індивідуальної життєдіяльності.

Завдання навчальної дисципліни: – у тому, щоб студенти-бакалаври, збагатили свій інтелектуально-творчий потенціал знаннями:

- на понятійному рівні – основних тенденцій розвитку сучасної філософії, її історії, її основних сучасних напрямків, шкіл, концепцій, а також засвоїли загальну теорію пізнання;
- на фундаментальному рівні – змісту філософії, її сутності, предмету та структури, її історії, зокрема, й особливостей історії вітчизняної філософської думки;

на практично-творчому рівні – сучасного стану філософського знання людства, осягнули завдання, принципи й функції комунікативної філософії сучасного світу (на відміну від онтологічної чи гносеологічної філософії попередніх епох).

Отримані знання і навички дозволять набути здатність розуміти тенденції розвитку сучасного світу за допомогою інструментарію філософського та соціально-філософського аналізу, самостійно мислити, робити узагальнення й формувати власну точку зору стосовно оцінки прояву окремих явищ, властивих сучасним процесам у різноманітному та мультикультурному світі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати **загальні компетентності:**

ЗК-2: Здатність зберігати та приумножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області її місця у загальній системі знань про природу і суспільства та у розвитку суспільства, техніки і технологія, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Очікувані програмні результати навчання:

РН-1: Брати відповідальність на себе, проявляти громадянську свідомість, соціальну активність та участь у житті громадянського суспільства, аналітично мислити, критично розуміти світ.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

Філософія як система знання. Філософія Давнього світу. Класична парадигма західноєвропейського філософствування

Тема 1.1. Що таке філософія. Коло філософських проблем.

Що таке філософія та навіщо вона. Основні "визначення" філософії. Філософія у системі культури. Філософія і людське мислення. Історичні системи знання (й типи світогляду історичної людини) – міфологія, релігія, наука – та філософія. Функції та роль філософії у сучасному світі.

Специфіка філософського знання (філософії як системи знання людини про світ) та природа філософських проблем. Основні поняття і категорії філософії: «людина», «буття», «свідомість», «самосвідомість». Коло філософських проблем: «людина – світ» як предмет філософії, проблема буття, проблема свідомості та мислення, проблема пізнаваності світу тощо. "Вічні" питання філософії: проблема смерті та безсмертя людини, проблема людського щастя, проблема сенсу життя й інші. Філософія як історія виникнення та розвитку філософських напрямків, систем, шкіл, проблем.

Тема 1.2. Філософія Давнього світу: Давній Схід, Античність.

Давній світ як Давній Схід та Давній Захід, західний та східний типи філософствування.

Східна парадигма філософського знання, особливості східного типу філософствування. Картина світобудови, згідно з давньосхідною філософією, та місце людини у ній. Основні категорії східної філософії: «сансара», «нірвана», «атман», «брахман», «карма», «медитація» й інші. Філософія Давньої Індії та Давнього Китаю: основні філософські школи, напрямки, проблеми.

Людина та світ у філософії епохи Античності. Становлення філософської проблематики: досократики. Проблема першооснови світу: Фалес, Анаксимен, Анаксимандр. Натурфілософія та космоцентризм Античності. Зародження діалектики: Геракліт. Елементи наукового мислення: Піфагор. Парадокси могутності людського розуму: Зенон Елейський.

Народження філософії людини (софісти, Сократ): формула «людина – міра усіх речей» софістів та формула «Пізнай себе!». Філософські системи Платона (вчення про ідеї) та Аристотеля (метафізика, теорія пізнання, формальна логіка). Теорія ідеальної держави Платона. Доба еллінізму: стоїки, епікурейці, скептики, кініки (циніки) й інші.

Тема 1.3. Середньовіччя в історії філософії та культури.

Людина Середніх віків та світ людини (картина світу) цієї епохи.

Християнський релігійний світогляд як основне джерело формування європейської середньовічної філософії. Перша модель ортодоксії філософії

Середніх віків: Блаженний Августин (принцип «вірю, щоб зрозуміти»). Друга модель ортодоксії філософії Середніх віків: принцип «віра шукає розум», Фома Аквінський як систематизатор середньовічної схоластики. Суперечка про «універсалиї»: реалізм та номіналізм.

Руйнування картини світу Середніх віків: епоха Реформації (Мартін Лютер). Становлення перед-буржуазного типу людини.

Тема 1.4. Філософія Нового часу.

Револуція у свідомості людини епохи Відродження. Народження людського «Я» Нового часу (історичний, культурологічний, психологічний й ін. аспекти). Культура «у пошуках індивідуальності». «Абстрактний індивідуалізм» людини Нового часу, замість «станового індивідуалізму» людини Середньовіччя. Людське «Я» Нового часу: онтологічне, логічне, психологічне, гносеологічне, діяльне вимірювання людини.

Вихідні принципи філософії Нового часу: Ф.Бекон (емпірико-індуктивна програма освоєння світу), Р.Декарт (раціоналістично-дедуктивна програма освоєння світу). Формула «Знання є силою, якщо воно істинно» Ф.Бекона. «Cogito ergo sum» («мислю, отже, існую») Р.Декарта. Політична філософія Нового часу: Н.Макіавеллі, Т.Гоббс, Дж.Локк. Логіка формування класичного поняття «держава»; теорія «суспільного договору» Дж.Локка.

Німецька класична філософія – І.Кант, Г.Гегель. Філософська система абсолютного ідеалізму Г.Гегеля. Філософія марксизму. Діалектико-матеріалістична концепція суспільства. Проблема людини у філософії марксизму.

Змістовний модуль 2.

Філософія сучасного світу та у сучасному світі

Тема 2.1. Наука як феномен Нового часу та Новітнього часів.

Наука як феномен Нового часу та елементи наукового мислення людини в інші історичні епохи. Гносеологічний вимір людини в епоху Нового часу. «Розум, що Пізнає» Нового часу.

Суб'єкт-об'єктна парадигма науки. «Вродженні ідеї» розуму, «природне світло розуму» та очевидність раціоналістично-дедуктивних методів виведення як критерій істини Р.Декарта.

Наука як культурно-історичний, гносеологічний і соціальний феномен Новітнього часу. Філософія про історичний розвиток та роль науки і техніки у суспільстві. Співвідношення суспільного та науково-технічного прогресу. Філософія науки: "наука" у розумінні та інтерпретації Новітнього часу (К.Поппер, Т.Кун й ін.). Специфіка сучасного наукового пізнання та знання.

Тема 2.2. Філософія Новітнього часу (XX-XXI ст.).

Зміна засад філософського мислення наприкінці XIX - поч. XX ст.: перегляд принципів і традицій класичної раціоналістичної філософії та народження нового («некласичного») філософського підходу до світу та до людини. Критика

раціоналістичної традиції: А.Шопенгауер як засновник новітньої філософії ХХ ст. «Бог мертвий», «переоцінка цінностей», «надлюдина» Ф.Ніцше. Людська суб'єктивність (суб'єктивне буття людини) як новий вид реальності у філософії Новітнього часу.

Західна філософія ХХ ст. – основні напрямки: феноменологія, екзистенціалізм, герменевтика, постпозитивізм й ін. Філософія психоаналізу З.Фрейда: проблема співвідношення «свідомого» та «несвідомого» у людині. Філософія мови Новітнього часу: «мовні ігри», «світ (та людина) як текст».

Філософія постмодерністського світу (з кінця ХХ ст.): «руйнування наративів», відмова від будь-якого центрування картини світу та «глобальний поліцентризм», «деконструкція», «дискурс», «ризом», «хаосмос», інтерпретативне мислення тощо. Деякі філософські аспекти буття сучасної цивілізації у ХХІ ст.

Тема 2.3. Українська філософія у світовому філософському полілозі.

Витоки і джерела української філософії. Образи Роду і Любові як засадничі світоглядні орієнтири стародавніх слов'ян.

Філософські думки часів Київської Русі. Становлення української філософії. Світочі української культури: К.Туровський, К.Смолятич й ін. «Любомудри» XVI-XVII ст. (І.Вишенський, Г.Смотрицький й ін.).

Антропологічні ідеї мислителів Києво-Могилянської Академії (Ф.Прокопович, Й.Кононович-Горбацький й ін.). Принцип кордоцетризму української філософії. Г.Скорохода про «дві натури, три світи», про «сродну працю». Серце і розум в філософії П.Юркевича.

Філософські обрії української культури XVIII-XIXст. Мислителі Кирило-Мефодіївського товариства (П.Куліш, Т.Шевченко й ін.). Антропологічні і соціально-філософські виміри української літератури XIX ст.

Феномен радянської філософії. Філософія і радянська ідеологія. Старша генерація українських філософів в еміграції. Релігійно-філософські думки І.Огієнка, А.Річинського, А.Шептицького та ін.

Екзистенційно-антропологічна тенденція розвитку української філософії на межі XX-XXI ст. Київська антропологічна школа (В.Табачковський, Г.Волинка й ін.). Аналітична тенденція розвитку української філософії (М.Попович, С.Кримський й ін.). Філософські обрії сучасного літературознавства: осмислення світу під кутом зору внутрішнього досвіду особи (Є.Сверстюк, О.Забужко й ін.). Основні напрямки філософських досліджень у сучасному українському науковому дискурсі. Місце української філософії у світовому полілозі.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усьог о	у тому числі			усьог о	у тому числі		
		лек.	сем.	с. р.		лек.	сем.	с. р.
Змістовий модуль 1. Філософія як система знання. Філософія Давнього світу. Класична парадигма західноєвропейського філософствування								
Тема 1.1 Що таке філософія. Коло філософських проблем.	14	2	4	8	14	2	-	12
Тема 1.2 Філософія Давнього світу: Давній Схід, Античність.	14	3	4	7	14	-	1	13
Тема 1.3 Середньовіччя в історії філософії та культури.	7	-	-	7	7	-	-	7
Тема 1.4. Філософія Нового часу.	10	2	-	8	10	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	45	7	8	30	45	2	1	42
Змістовий модуль 2. Філософія сучасного світу та у сучасному світі								
Тема 2.1 Наука як феномен Нового та Новітнього часів.	15	2	2	11	15	-	1	14
Тема 2.2 Філософія Новітнього часу.	15	4	3	8	15	2	-	13
Тема 2.3 Українська філософія у світовому філософському полілозі.	15	2	2	11	15	-	-	15
Разом за змістовим модулем 2	45	8	7	30	45	2	1	42
	90	15	15	60	90	4	2	84

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Що таке філософія та навіщо вона. Коло філософських проблем.	4
2	Філософія Давнього Сходу.	2
3	Антична філософія.	2
4	Новий час в історії людства. Класична наука як феномен Нового часу.	2
5	Філософія сучасного світу (Новітнього часу) та у сучасному світі.	3
6	Українська філософія у світовому філософському полілозі.	2
Разом		15

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	—	—

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	—	—

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Що таке філософія. Коло філософських проблем.	8
2	Філософія Давнього світу: Давній Схід, Античність.	7
3	Середньовіччя в історії філософії та культури.	7
4	Філософія Нового часу.	8
5	Наука як феномен Нового та Новітнього часів.	11
6	Філософія Новітнього часу.	8
7	Українська філософія у світовому філософському полілозі.	11
Разом		60

8. Індивідуальні завдання

Для студентів денної форми навчання – не передбачені.

Для студентів заочної форми навчання – контрольна робота.

9. Методи навчання

Під час викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

- розповідь – для оповідної, описової форми розкриття навчального матеріалу;
- пояснення – для розкриття сутності певного явища, закону, процесу;
- бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять;
- ілюстрація – для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (малюнки, схеми, графіки);
- практична робота – для використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань;
- аналітичний метод – мисленнєвого або практичного розкладу цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак;
- індуктивний метод – для вивчення явищ від одиничного до загального;
- дедуктивний метод – для вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного;
- проблемний виклад матеріалу – для створення й розв'язання проблемної ситуації.

10. Очікувані результати навчання з дисципліни

Знати: основний зміст усіх розділів навчальної програми, основні та найбільш вживані першоджерела філософії попередніх історичних епох та сучасної філософії; структуру філософського знання, основні філософські категорії (поняття), проблеми, імена, основні течії і напрями в історії філософії; мати базові уявлення про основи філософії, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості; оволодіти філософським способом мислення, практично використовуючи основні філософські поняття, спираючись на зв'язок філософії з дійсністю.

Вміти: практично використовувати основні філософські поняття, спираючись на зв'язок філософії з дійсністю; змістовно аналізувати основні напрями та течії філософії, зокрема, такі що репрезентують сучасний світ; досліджувати соціальні явища, використовувати прикладну філософію, аналізувати основні процеси та явища зовнішнього та внутрішнього світу людини; опрацьовувати різноманітні джерела інформації, формувати власну точку зору, робити висновки, приймати рішення; будувати універсальну

макромодель та локальні моделі соціальної дійсності у процесі власної суспільної діяльності та здійснення особистого життя; аналізувати й обґрунтовувати філософські, соціальні, політичні, правові, ментальні й інші особливості українського суспільного життя та української національної ідеї; застосовувати набуті знання у професійній і соціальній діяльності; застосовувати їх при аналізі нагальних проблем сьогодення.

Розуміти: основні закономірності та тенденції розвитку економічних моделей, політико-правових поглядів, науково-технічних знань, релігійних уявлень людства; світоглядно-гуманістичний зміст філософського знання, його людинотворчу природу; причинно-наслідкові зв'язки розвитку світу (суспільства, його окремих складових) та життєдіяльності людини у ньому.

11. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути: екзамени; стандартизовані тести; наскрізні проекти соціально-гуманітарного спрямування; реферати, есе; аналітичні та аналітично-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та філософських розвідок; студентські презентації та виступи на наукових заходах; інші види індивідуальних та групових завдань.

Для студентів денної форми навчання з дисципліни «Філософія» засобами оцінювання є: письмове опитування на лекціях, письмове та усне опитування на семінарських заняттях (доповідь, участь у дискусіях, тематичних диспутах тощо), захист завдання з СРС, аудиторне контрольне тестування, проведення двох підсумкових рубіжних контролів.

Для студентів заочної форми навчання: захист контрольної роботи, усне опитування на консультаціях.

12. Критерії оцінювання

Кожний змістовний модуль оцінюється за 100-бальною системою.

Оцінювання академічних успіхів студента з дисципліни «Філософія» здійснюється за такими критеріями та у відповідності з наведеною нижче таблицею:

Вид контролю	Вид роботи				Разом
	лекції	семінарські	СРС	підсумкове опитування	
Тестові письмові опитування (за темами лекції) та реферативний звіт з 3-х тем навчальної програми	15+5				100
Усні опитування, письмові тестові і не-тестові опитування (згідно з тематикою заняття)		40			
Виконання тематичного (творчого) письмового завдання			10		
Підсумкове рубіжне опитування				15+5	

Підсумкова оцінка за семестр визначається як середня двох підсумкових рубіжних контролів за перший та другий змістовні модулі.

Залік (Екзамен) проводиться за наявності незадовільної підсумкової оцінки або за вибором студента, як письмове опитування (містить /разом 15 запитань/ 5 теоретичних запитання, 10 тестових запитань) або як усний залік (екзамен).

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумкове рубіжне опитування (залік)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			15 + (5)	100
T 1.1	T 1.2	T 1.3	T 1.4	T 2.1	T 2.2	T 2.3		
12	12	8	12	12	12	12		

T1.1 ... T2.3 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: ECTS та ЗВО

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за шкалою ЗВО	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85 – 89	B	добре	
75 – 84	C		
70 – 74	D	задовільно	
60 – 69	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації для підготовки СРС з дисципліни «Філософія» для бакалаврів денної форми навчання за спеціальністю 275 Транспортні технології (освітня програма) «Транспортні технології (автомобільний транспорт). «Транспортні технології (залізничний транспорт)/ Укладач : Коваль В.М. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. – 34 с.

2. Методичні вказівки до проведення семінарських занять з навчальної дисципліни «Філософія: загальний курс» для студентів денної форми навчання / Укл.: О.В.Бондаренко, І.М.Бондаревич, Н.М.Дєвочкіна, Є.О.Ємельяненко, В.М.Коваль, О.М.Повзло. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. – 38 с.

3. Методичні вказівки з вивчення змістовних модулів, що виносяться на самостійну роботу студента з навчальної дисципліни «Філософія: загальний курс» для студентів денної форми навчання / Укл.: О.В.Бондаренко, І.М.Бондаревич, Н.М.Дєвочкіна, Є.О.Ємельяненко, В.М.Коваль, О.М.Повзло. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. – 70 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Бичко А.К. Історія філософії. Підручн. / А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський. – К.: Либідь, 2001. – 408 с.
2. Буслинський В.А. Основи філософських знань. Підручн. / В.А. Буслинський, П.І. Скрипка. – Львів: Новий Світ, 2010. – 352 с.
3. Васянович Г. Вступ до філософії / Г. Васянович. – Львів: Норма, 2001. – 216 с.
4. Вандишев В.М. Філософія: екскурс в історію вчень і понять: Навч. пос. / В.М. Вандишев. – К.: Кондор, 2005. – 474 с.
5. Воронкова В.Г. Філософія: Навч. пос. / В.Г. Воронкова. – К.: Професіонал, 2004. – 464 с.
6. Вступ до філософії: Кредитно-модульний курс (навч.-метод. пос. для студ. заочників) / [Л.О. Алексєєва, З.О. Борисова, Т.О. Андрєєва, З.Р. Іващук; За ред. Л.М. Нікітіна]. – К.: Центр навч. літератури, 2008. – 256 с.
7. Вступ до філософії / [Г.І. Волинка, В.І. Гусєв, І.В. Огородник, Ю.О. Федів]. – К.: Вища школа, 1999. – 624 с.
8. Горський В.С. Історія української філософії / В.С. Горський. – К., 1996.
9. Захара І.С. Українська філософія: Навч. пос. / Ігор Захара – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2014. – 354 с.
10. Ільїн В.В. Філософія: Підручник: у 2 ч. / В.В. Ільїн, Ю.І. Кулагін. – К.: Альтерпрес, 2002. – Ч.1. Історія розвитку філософської думки – 464 с.; Ч.2. Актуальні проблеми сучасності – 480 с.
11. Касьян В.І. Філософія: Навч. пос. / В.І. Касьян. – К.: Знання, 2004. – 400 с.
12. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії: Навч. пос. / В.В. Кондзьолка. – Львів: Світ, 2001. – 320 с.
13. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. Підручн. / В.Г. Кремень. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
14. Кремень В.Г. Філософія: Логос, Софія, Розум. Підручн. / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2007. – 432 с.
15. Кунцман П. Философия: справочник / П. Кунцман. – К., 2002. – 272 с.
16. Лук'янець В.С. Філософський постмодерн: Навч. пос. / В.С. Лук'янець, О.М. Соболю. – К., 1998.
17. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. Навч. пос. / В.Г. Нестеренко. – К., 1995.
18. Огородник І.В. Історія філософської думки в Україні: Курс лекцій / І.В. Огородник, В.В. Огородник. – К., 1999.
19. Пазенок В.С. Філософія. Навч. пос. / В.С. Пазенок. – К.: Академвидав, 2008. – 280 с.
20. Петрушенко В.Л. Філософія. Курс лекцій: Навч. пос. / В.Л. Петрушенко. – Львів: Новий Світ, 2000, 2005. – 506 с.

Допоміжна

1. Андрущенко, В.П. Історія соціальної філософії (західноєвропейський контекст): Підручн. для студ. в.н.з. / В.П. Андрущенко. – К.: Тандем, 2000. – 416 с.
2. Андрущенко, В.П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для в.н.з. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – К.: Генеза, 2006.
3. Античность как тип культуры / Отв. ред. А.Ф. Лосев. – М., 1988. – 336 с.
4. Арон Р. Вступ до філософії історії: Пер. з франц. / Р. Арон. – К., 2005.
5. Афанов А.П. Філософія: навч. пос. для студентів нефілософських спеціальностей [Текст] / А.П. Афанов. – Маріуполь: ПДТУ, 2014. – 175 с.
6. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни Філософії. / А. Баумейстер. – К.: Мала академія Наук України, 2017. – 238 с.
7. Бевзенко Л.Д. Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможность социальных интерпретаций/ Л.Д. Бевзенко. – К., 2002.
8. Бондаревич І.М. Філософія: діалог мислителів, епох, цивілізацій / І.М. Бондаревич. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2012.
9. Валуйський О.О. Практикум з філософії / О.О. Валуйський. – К.: КНТЕУ, 2003. – 243 с.
10. Вільчинський Ю.М. Розвиток філософської думки в Україні. Текст лекцій / Ю.М. Вільчинський, С.В. Вільчинська, М.Г. Скрипник. – Львів, 1991.
11. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну / Ю. Габермас. – К., 2001.

15. Інформаційні ресурси

1. Подольська Є. А. Філософія. Підручник – К.: Фірма «Інкос», Центр навчальної літератури, 2006. – Режим доступу: <http://posek.km.ua/biblioteka/Ф/Філософія%20Подольська%20Є.А.pdf>
2. Філософія : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, В. К. Щедрін, О. А. Заглада; За заг. ред. С. П. Щерби. – К. : МАУП, 2004. – 216 с. – Режим доступу: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/gp_27.pdf.